

Paper Type: Original Article

Investigating the Relationship between Achieving Profit Target and Profit Quality in Companies Listed on the Tehran Stock Exchange

Seyed Reza Seyed Nezhad Fahim^{*id}, Zohreh Jahanpanah

Department of Accounting, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran; s.rezafahim@liau.ac.ir;
zohreh.jahanpanah@gmail.com.

Citation:

Seyed Nezhad Fahim, S. R., & Jahanpanah, Z. (2022). Investigating the relationship between achieving profit target and profit quality in companies listed on the Tehran stock exchange. *Modern research in performance evaluation*, 1(2), 147-159.

Received: 04/10/2021

Reviewed: 12/12/2021

Revised: 24/01/2021

Accept: 01/03/2022

Abstract

Purpose: The purpose of this study is to investigate the relationship between the level of achievement of profitability goals and profit quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange.

Methodology: How are the objectives achieved? Include the main method(s) used for the research. What is the approach to the topic and what is the theoretical or subject scope of the paper?

Methodology: The research hypotheses are based on data collected from 159 companies listed on the Tehran Stock Exchange during the years 1393 to 1398. To analyze the data and test the hypotheses, a multivariate linear regression model using the combined data method was used.

Findings: The results of this study indicate that at 95% confidence level there is no significant relationship between the achievement of profitability goals and accrued earnings management. On the other hand, the rate of achievement of profitability goals has a significant negative impact on real profit management. The results also show that companies that achieve their profitability goals are more inclined to smooth their profits.

Originality/Value: This study contributes to the literature by providing new empirical evidence on the effects of projected profits. The findings of this study can help investors to make better investment decisions. Our findings also have important implications for policymakers and regulators.

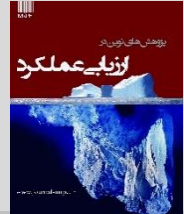
Keywords: Achievement of profitability goals, Accrued earnings management, Real earnings management, Earnings smoothing.

Corresponding Author: s.rezafahim@liau.ac.ir

Licensee. **Modern Research in Performance Evaluation**. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

بررسی رابطه بین میزان دسترسی به اهداف سودآوری و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

سید رضا سید نژاد فهیم^۱، زهره جهان پناه

گروه حسابداری، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

چکیده

هدف: هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین میزان دسترسی به اهداف سودآوری و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

روش‌شناسی پژوهش: فرضیه‌های پژوهش بر اساس داده‌های گردآوری شده از ۱۵۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، در طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها، از الگوی رگرسیون خطی چند متغیره به روش داده‌های ترکیبی استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش حاکی از آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ بین میزان رسیدن به اهداف سودآوری و مدیریت سود تعهدی رابطه معناداری وجود ندارد. از سوی دیگر میزان رسیدن به اهداف سودآوری تأثیر منفی و معناداری بر مدیریت سود واقعی می‌گذارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد شرکت‌هایی که به اهداف سودآوری خود می‌رسند، تمایل بیشتری برای هموارسازی سود خود نیز دارند.

اصالت/ارزش افزوده علمی: این مطالعه با ارائه شواهد تجربی جدید در مورد اثرات رسیدن به سود پیش‌بینی شده، به ادبیات کمک می‌کند. یافته‌های این مطالعه می‌تواند به سرمایه‌گذاران جهت تصمیم‌گیری بهتر سرمایه‌گذاری کمک نماید. همچنین یافته‌های ما پیامدهای مهمی برای سیاست‌گذاران و نهادهای نظارتی دارد.

کلیدواژه‌ها: میزان دسترسی به اهداف سودآوری، مدیریت سود تعهدی، مدیریت سود واقعی، هموارسازی سود.

۱- مقدمه

هدف صورت‌های مالی ارائه اطلاعات ملموس و قابل تأیید برای طرف‌های علاقه‌مند به تصمیم‌گیری است. یکی از عناصر مهم صورت‌های مالی، سود خالص است. سود خالص گزارش شده در صورت‌های مالی معیاری ضروری برای ارزیابی عملکرد و تعیین‌کننده ارزش شرکت است که همیشه توسط بسیاری از استفاده‌کنندگان حرفه‌ای مانند حسابداران، مدیران مالی، تحلیلگران بازار سهام، سرمایه‌گذاران و سهامداران استفاده می‌شود (حسن‌الدین و همکاران^۱، ۲۰۲۱). اطلاعات ارائه شده توسط شرکت و در نتیجه سود، مبتنی بر رویدادهای

^۱ Hasanuddin et al.

گذشته است اما سرمایه‌گذاران، به اطلاعاتی راجع به آینده شرکت نیاز دارند. مدیریت واحدهای تجاری با در دست داشتن منابع و امکانات به انجام پیش‌بینی‌هایی قابل اعتماد می‌پردازند و با انتشار عمومی آن‌ها، کارایی بازارهای مالی را افزایش می‌دهند (کردستانی و لطفی^۱، ۲۰۱۳). البته دو رویکرد متمایز در ارتباط با سود پیش‌بینی شده وجود دارد که عبارت است از رویکرد علامت‌دهی و رویکرد رفتار فرصت طلبانه مدیریت. مطابق با رویکرد علامت‌دهی، مدیران به‌عنوان آگاه‌ترین افراد از وضعیت فعلی و آتی شرکت اطلاعات خود را به افراد برون سازمانی مخابره می‌کنند و از این طریق اقدام به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌نمایند. از سوی دیگر طبق رویکرد رفتار فرصت طلبانه، مدیران از عدم تقارن میان خود و اشخاص برون سازمانی به نفع خود بهره می‌برند و به این وسیله درصدد انتقال جریان منافع به سمت خود هستند. رویکرد رفتار فرصت طلبانه برخاسته از تئوری نمایندگی است و بر وجود تضاد منافع میان مدیران سرمایه‌گذاران استوار است (مهام و ذوالقدر^۲، ۲۰۱۲).

اگرچه این پیش‌بینی‌ها از طریق انتقال اطلاعات داخلی و آینده‌نگر به سرمایه‌گذاران، به‌صورت بالقوه‌ای مربوط بودن اطلاعات مالی را بهبود می‌بخشند، اما از طرف دیگر به دلیل آثار فردی، محیطی، قانونی و سوء استفاده از برآوردها به‌منظور دستکاری اطلاعات مالی، کیفیت اطلاعات مالی، در معرض بی‌اعتباری قرار دارد. رسیدن به سود هدف مزیت‌هایی برای شرکت دربردارد. مدیران ممکن است از استراتژی‌های مختلفی جهت نیل به اهداف پیش‌بینی شده خود استفاده کنند که احتمالاً منجر به کاهش کیفیت سود شرکت می‌شود. آگاهی از این موضوع می‌تواند به بازیگران بازار سرمایه مثل سرمایه‌گذاران، رقبا، حساب‌برسان و قانون‌گذاران کمک شایانی کند. این مطالعه به ادبیات مورد بررسی استراتژی‌های مختلف کیفیت سود جهت رسیدن به اهداف گزارشگری می‌افزاید.

۲- بیان مسئله

پیش‌بینی‌های شرکت به‌عنوان نماینده مهمی برای انتظارات بازار از سود عمل می‌کند و معیار کلیدی برای سرمایه‌گذاران و سایر ذینفعان است. ادبیات موجود مزایای قابل توجهی را برای شرکت‌هایی که به اهداف خود می‌رسند ثبت کرده است. به‌طور مثال این شرکت‌ها ریسک کمتری داشته و در نتیجه هزینه سرمایه کمتری را نیز تجربه می‌کنند. همچنین این شرکت‌ها ضریب واکنش سود بالاتری دارند (ژانگ و همکاران^۳، ۲۰۱۸).

نتایج تحقیقات درمجموع و همکاران^۴ (۲۰۲۰) نشان می‌دهند که مدیران با توانایی بالا عمدتاً سودها را هموار می‌کنند، به این معنی که این مدیران می‌توانند عملکرد آینده را به‌منظور هموار کردن سود جاری به‌درستی ارزیابی کنند (ایشیدا و همکاران^۵، ۲۰۲۱). همچنین تحقیقات قبلی (بارتوف و همکاران^۶، ۲۰۰۲؛ کروس و همکاران^۷، ۲۰۱۱؛ ماتسوموتو^۸، ۲۰۰۲) شواهدی را نشان می‌دهد که شرکت‌ها برای رسیدن به اهداف پیش‌بینی شده خود از مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی استفاده می‌کنند. اغلب شرکت‌ها از ترکیبی از این استراتژی‌ها برای رسیدن به اهداف خود استفاده می‌کنند که نشان می‌دهد مدیران احتمالاً مزایا و معایب هر استراتژی را قبل از تصمیم‌گیری در مورد میزان استفاده از هرکدام ارزیابی می‌کنند (ژانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

انتظار می‌رود شرکت‌هایی که فاصله بیشتری با سود هدف خود دارند نسبت به مدیریت سود واقعی از مدیریت سود تعهدی استفاده بیشتری کنند. این دیدگاه بر اساس تحقیقات قبلی است (بدرتشر^۹، ۲۰۱۱؛ کوهن و زاروین^{۱۰}، ۲۰۱۰؛ ایوانز و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۵) که نشان می‌دهد مدیریت سود تعهدی شکل کم هزینه‌تری از مدیریت سود است، زیرا مدیریت سود واقعی می‌تواند تأثیرات منفی بر عملکرد عملیاتی شرکت و جریانات نقدی داشته باشد. پیش‌بینی می‌شود که در بلندمدت شرکت‌ها جهت رسیدن به سود هدف با محدودیت‌هایی برای استفاده از مدیریت سود تعهدی برای مواجه شوند. این محدودیت می‌تواند ناشی از کیفیت بالای حساب‌برسان باشد. با این حال، این شرکت‌ها هنوز انگیزه قوی برای رسیدن به سود پیش‌بینی شده خود دارند و تصور می‌شود که در این حالت استفاده از مدیریت سود واقعی بیشتر گردد. در همین راستا اوسو و همکاران^{۱۲} (۲۰۲۰) دریافتند وجود حساب‌برسان باکیفیت بالا، مدیریت سود مبتنی بر تعهدی را محدود می‌کند اما این امر ناخواسته منجر به دستکاری فعالیت‌های واقعی بالاتر می‌شود. بدرتشر (۲۰۱۱) شواهدی پیدا می‌کند که به نظر می‌رسد شرکت‌های دارای

¹ Kurdistani and Lotfi
² Maham and Zolghadr
³ Zhang et al.
⁴ Demerjian et al.
⁵ Ishida et al.
⁶ Bartov et al.
⁷ Kross et al.

⁸ Matsumoto
⁹ Badertscher
¹⁰ Cohen and Zarowin
¹¹ Evans et al.
¹² Owusu et al.

ارزش بیش از حد بیشتر به مدیریت سود تعهدی برای حفظ ارزش بیش از حد خود تکیه می‌کنند و سپس با محدود شدن توانایی آن‌ها، به مدیریت سود واقعی روی می‌آورند. در همین راستا کامرفورد و همکاران^۱ (۲۰۱۸) دریافتند با کاهش مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی، مدیریت سود واقعی افزایش می‌یابد و نشان می‌دهد که این ارتباط به دلیل نوع نظارت است. مدیریت سود تعهدی زمانی اتفاق می‌افتد که مدیران عمده‌اُروش‌های حسابداری را تغییر داده یا در فرایند سود مداخله کنند. از سوی دیگر، فعالیت‌های مدیریت سود واقعی زمانی روی می‌دهد که شرکت‌ها اقداماتی را انجام می‌دهند که از تلاش‌های تجاری عادی انحراف دارد تا بتوانند سود دوره جاری را تغییر دهند. مدیریت سود واقعی می‌بایست قبل از پایان دوره مالی انجام بگیرد، زمانی که سود واقعی هنوز نهایی نشده است و پیش‌بینی‌ها هنوز در معرض تجدید نظرهای بیشتری قرار دارد. از طرف دیگر، مدیریت سود تعهدی به‌طور کلی به‌طور مستقیم بر جریان‌های نقدی تأثیر نمی‌گذارد و می‌تواند برای برآوردن انتظارات با درجه بالاتری از دقت مورد استفاده قرار گیرد، زیرا این نوع مدیریت سود پس از پایان دوره مالی زمانی که سود واقعی (یا سود دستکاری شده به روش مدیریت سود واقعی) و پیش‌بینی‌ها بیشتر مشخص است، انجام می‌شود. با توجه به هزینه‌های اقتصادی بالاتر و محدودیت‌های زمانی مدیریت سود واقعی نسبت به روش تعهدی، انتظار می‌رود که اکثر شرکت‌ها ترجیح می‌دهند در صورت امکان از مدیریت سود تعهدی استفاده کنند. با این حال، میزان استفاده از این روش برای مدیریت سود با میزان دستکاری برآوردها محدود می‌شود (به‌عنوان مثال، ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول نمی‌تواند کمتر از صفر باشد)، به‌ویژه با توجه به افزایش رسیدگی توسط حسابرسان و تنظیم‌کنندگان هنگامی که اقلام تعهدی اختیاری غیرمنطقی به نظر می‌رسند. علاوه بر این، شرکت‌ها معمولاً نمی‌توانند از مدیریت سود تعهدی در مدت زمان طولانی استفاده کنند زیرا ماهیت اقلام تعهدی به‌گونه‌ای است که در دوره‌های بعد نتایج معکوس خواهند داشت. به این ترتیب، شرکت‌ها در استفاده مداوم از مدیریت سود تعهدی پس از دوره‌های متعدد محدودیت بیشتری پیدا می‌کنند. درحالی‌که برخی از فعالیت‌های مدیریت سود واقعی نیز با محدودیت‌های مشابهی روبرو هستند، اما عموماً مشمول افزایش رسیدگی حسابرس نمی‌شوند (ژانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

درک نحوه استفاده مدیران از مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی برای قانون‌گذاران و حسابرسان که دغدغه محدود کردن مدیریت سود به‌منظور بهبود کیفیت گزارش‌های مالی در دسترس سرمایه‌گذاران دارند، اهمیت بسزایی دارد. بر این اساس، در این مطالعه ما نحوه استفاده شرکت‌ها از مدیریت سود و هموارسازی آن را جهت رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده بررسی می‌کنیم.

۳- پیشینه پژوهش

کازنیک^۲ (۱۹۹۹) نقش مدیریت سود در کاهش هزینه‌های مرتبط با خطای پیش‌بینی سود توسط مدیریت را مورد بررسی قرار داد. وی با مرکز بر اقلام تعهدی به‌عنوان منبع اصلی مدیریت سود چنین نتیجه‌گیری می‌کند که مدیران به دلیل بیم از اقدامات قانونی سهامداران و از دست دادن اعتبار خود، از اقلام تعهدی اختیاری برای کاهش خطای پیش‌بینی سود استفاده می‌کنند. یافته‌های این تحقیق بیانگر این است که مدیرانی که سود را بیشتر از واقع برآورد می‌کنند، سود گزارش شده را به سمت بالا مدیریت کرده، حجم مدیریت سود به هزینه‌های مرتبط با خطای پیش‌بینی سود بستگی دارد.

الشافی و همکاران^۳ (۲۰۱۰) به بررسی روش‌های مورد استفاده مدیران در مدیریت سود و مدیریت ادراک سرمایه‌گذاران پرداختند. آنان به این نتیجه رسیدند که مدیران از مدیریت اقلام تعهدی و یا از مدیریت سود واقعی به‌منظور دستیابی به سودهای هدف استفاده می‌کنند و همچنین مدیران این روش‌ها را با مدیریت ادراک سرمایه‌گذاران از طریق پیش‌بینی سود که به‌طور میانگین بالاتر از سود حسابداری است، تکمیل می‌نمایند.

نتایج تحقیق داس و همکاران^۴ (۲۰۱۱) نشان می‌دهد که مدیران از مدیریت سود تعهدی و واقعی به‌صورت مکمل استفاده می‌کنند، به‌طوری‌که چنانچه مدیریت سود تعهدی دشوارتر شود، مدیران اقدام به جایگزین کردن مدیریت سود با مدیریت سود واقعی می‌کنند. همچنین مطابق با نتیجه تحقیق آن‌ها، مقایسه منافع حاصل از مدیریت سود واقعی با منافع حاصل از مدیریت سود تعهدی، نشان داد که مدیریت سود واقعی بسیار پرهزینه‌تر از مدیریت سود تعهدی سود می‌باشد.

¹ Commerford et al.

² Kasznik

³ Elshafie et al.

⁴ Das et al.

ژانگ و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی استراتژی مدیریت سود شرکت جهت رسیدن به سود پیش‌بینی شده پرداختند. برای این کار از گزارش‌های سه ماهه شرکت‌های آمریکایی طی دوره ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۴ استفاده شد. نمونه مورد مطالعه شامل ۱۴۲۳۴ مشاهده بود. نتایج بیانگر آن است که شرکت‌هایی که تمایل دارند به سود هدف خود برسند در دوره کوتاه مدت از مدیریت سود تعهدی استفاده می‌کنند اما زمانی که این موضوع برای چندین سال در دستور کار قرار گیرد، مدیریت سود واقعی جایگزین مدیریت سود تعهدی می‌شود.

کیم^۱ (۲۰۲۱) در پژوهش خود به بررسی خطاهای پیش‌بینی سود تحلیل‌گران کره‌ای پرداخت. وی با مطالعه ۴۹۳۴ سال-شرکت در دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ به این نتیجه رسید که دقت پیش‌بینی برای سه ماهه چهارم به‌طور قابل توجهی پایین‌تر از سایر سه ماهه مالی است و سود سه ماهه چهارم متغیرتر و غیرقابل پیش‌بینی‌تر است.

ایشیدا و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه خود به بررسی توانایی مدیران در پیش‌بینی سود پرداختند. دوره مورد مطالعه آن‌ها از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ و نمونه آن‌ها شامل ۱۷۷۹۵ مشاهده از شرکت‌های ژاپنی بود. آن‌ها دریافته‌اند که توانایی مدیریت بر اساس پیش‌بینی‌های اولیه با خطاهای پیش‌بینی ارتباط منفی دارد و این نشان می‌دهد که مدیران با توانایی بالا بیشتر احتمال دارد در ابتدای سال مالی پیش‌بینی‌های دقیقی را ارائه دهند. همچنین نتایج بیانگر آن است که مدیران با توانایی بالا کمتر احتمال دارد پیش‌بینی سود اولیه خود را تجدید نظر کنند و کمتر از مدیریت سود برای بهبود دقت پیش‌بینی سود خود استفاده می‌کنند.

علیرغم تحقیقات فراوانی که در کشور ما در ارتباط با پیش‌بینی سود توسط مدیریت انجام شده است، ولی اغلب تحقیقات انجام شده به بررسی عوامل مؤثر بر دقت پیش‌بینی سود، محتوای اطلاعاتی سود پیش‌بینی شده و مقایسه دقت سود پیش‌بینی شده با دقت مدل‌های مختلف پیش‌بینی سود پرداخته است و تحقیقات تجربی اندکی به بررسی رفتار فرصت‌طلبانه مدیریت در ارائه پیش‌بینی سود با به‌کارگیری استراتژی‌های مدیریت سود پرداخته است.

مهدوی و زارع حسین‌آبادی^۲ (۲۰۱۱) در تحقیقی به بررسی ارتباط بین خطای سود پیش‌بینی شده و اقلام تعهدی، همچنین یافتن تأثیر عدم قطعیت در محیط‌های تجاری بر ارتباط بین خطای سود پیش‌بینی شده و اقلام تعهدی پرداختند. اطلاعات ۱۱۲ شرکت طی دوره ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ بررسی شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین خطای سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت و کل اقلام تعهدی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین رابطه بین خطای سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت و کل اقلام تعهدی در محیط‌های تجاری با عدم قطعیت بالا، پذیرفته نشد.

کردستانی و لطفی (۲۰۱۳) ارتباط بین خطای پیش‌بینی مدیریت از سود سال آتی شرکت و اقلام تعهدی سال جاری را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها با بررسی ۵۴۵ سال-شرکت در طی دوره ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷ به این نتیجه رسیدند که ارتباط مثبت بین اقلام تعهدی و خطای پیش‌بینی و اقلام تعهدی رابطه مثبتی وجود دارد. همچنین این ارتباط در شرکت‌هایی که دارای نوسان بیشتری در جریان‌های نقدی عملیاتی هستند، بیشتر است.

رحمانی و رامشه^۳ (۲۰۱۴) موضوع رابطه جایگزین میان مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت فعالیت‌های واقعی را با انتخاب نمونه‌ای شامل ۲۰۸ سال-شرکت مشکوک به مدیریت سود، برای دوره زمانی ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۱ مورد پژوهش قرار دادند. نتایج پژوهش تا حدودی مؤید این مطلب است که مدیران بر مبنای هزینه‌های نسبی هریک از این دو روش مدیریت سود، این دو را بر اساس یک رابطه جایگزینی مورد استفاده قرار می‌دهند. به‌علاوه، نتایج نشان می‌دهد مدیران بر اساس سطح مدیریت فعالیت‌های واقعی انجام شده طی سال، سطح مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی را تعدیل می‌کنند.

مهام و ذوالقدر (۲۰۱۲) به بررسی رابطه میان مدیریت ادراک سرمایه‌گذاران از طریق سود پیش‌بینی شده و مدیریت تعهدی و واقعی پرداختند. بدین منظور، نمونه‌ای شامل ۸۵ شرکت فعال در بورس تهران در طی دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ انتخاب شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد چنانچه مدیران به سودهای هدف دست نیابند و همچنین در مدیریت سود با محدودیت‌هایی مواجه شوند، اقدام به گزارش سود پیش‌بینی شده تهاجمی می‌کنند. به‌علاوه، نتایج تحقیق نشان می‌دهد در شرکت‌هایی که میزان اقلام تعهدی زیاد است، سود پیش‌بینی

¹ Kim

² Mahdavi and Zare Hosseinabadi

³ Rahmani and Ramsheh

شده توسط مدیریت، ارتباط ارزشی بیشتری در مقایسه با سود حسابداری ندارد. این نتیجه‌گیری، در مورد شرکت‌هایی که مدیریت سود واقعی بیشتری را به کار گرفته‌اند نیز صادق است.

ایمنی و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در پژوهش خود به بررسی رابطه مدیریت سود واقعی با مدیریت سود مبنی بر ارقام تعهدی با استفاده از رویکرد سیستم معادلات بازگشتی پرداختند. بدین منظور داده‌های ۷۹ شرکت در طی دوره ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج این پژوهش بیان‌کننده وجود رابطه معکوس بین مدیریت سود واقعی با مدیریت مبنی بر ارقام تعهدی است. بدین معنای که هرگاه مدیران میزان مدیریت سود مبنی بر ارقام تعهدی افزایش (کاهش) دهند، دستکاری فعالیت‌های واقعی به‌طور غیرمنتظره‌ای کاهش (افزایش) خواهد یافت.

نیکبخت و همکاران^۲ (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر خطای پیش‌بینی سود مدیریت بر پایداری اجزای نقدی و تعهدی سود و ارزشیابی بیش‌ازحد سهام پرداختند. جامعه آماری مورد بررسی، شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران و نمونه پژوهش؛ شامل ۶۴ شرکت طی دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ بوده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که با افزایش سطح خطای پیش‌بینی سود مدیریت، پایداری اجزای نقدی و تعهدی سود کاهش یافته و ارزشیابی بیش‌ازحد سهام افزایش می‌یابد.

ایمنی و همکاران (۲۰۲۱) تأثیر توانایی مدیریت بر تغییر طبقه‌بندی سود را در ایران بررسی نمودند. دوره مورد مطالعه از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۸ به مدت ۱۵ سال بوده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که بین توانایی مدیریت و تغییر طبقه‌بندی سود رابطه مثبت وجود دارد. همچنین بین توانایی مدیریتی و مدیریت سود واقعی رابطه منفی وجود دارد، اما رابطه معنی‌داری بین توانایی مدیریت و مدیریت سود تعهدی مشاهده نشد.

۴- فرضیه‌های پژوهش

به استناد مبانی نظری مطرح شده، فرضیه‌های این پژوهش به‌صورت زیر مطرح می‌شوند:

فرضیه اول. بین میزان رسیدن به اهداف سودآوری پیش‌بینی شده و مدیریت سود تعهدی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم. بین میزان رسیدن به اهداف سودآوری پیش‌بینی شده و مدیریت سود واقعی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم. بین میزان رسیدن به اهداف سودآوری پیش‌بینی شده و هموارسازی سود رابطه معناداری وجود دارد.

۵- روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی همبستگی بوده و طرح آن از نوع تجربی و با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی است. به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، از رگرسیون خطی چندگانه که مبنی بر داده‌های ترکیبی بوده، استفاده شد که با استفاده از روش‌های آماری و اقتصادسنجی به بررسی و آزمون فرضیه‌ها پرداخته شده است. جامعه آماری این پژوهش، تمام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. به‌منظور انتخاب نمونه از بین شرکت‌های عضو جامعه آماری، شرکت‌هایی که حائز شرایط زیر بودند برای بررسی انتخاب شدند و در ادامه، به جمع‌آوری و آزمون داده‌های این شرکت‌ها در دوره زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ به مدت ۵ سال پرداخته شد.

۱. شرکت‌ها از نوع سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی یا بانک‌ها و غیره نباشند، زیرا افشای اطلاعات مالی و ماهیت فعالیت این نوع شرکت‌ها متفاوت است.

۲. باهدف کنترل اثر زمانی و متغیرهای مداخله‌گر محیطی ناشی از شرایط زمانی، پایان سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند باشد.

۳. شرکت‌های مورد نظر از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا انتهای سال ۱۳۹۸ در عضویت بورس اوراق بهادار باشند.

۴. وقفه معاملاتی بیش از شش ماه نداشته باشند.

¹ Imeni et al.

² Nikbakht et al.

با توجه به بررسی‌های انجام‌شده، ۱۵۹ شرکت در بازه زمانی یادشده حائز شرایط بالا بودند و برای نمونه پژوهش انتخاب شدند. اطلاعات لازم شرکت‌ها از طریق نرم‌افزار ره‌آورد نوین و پایگاه رسمی اینترنتی سازمان بورس اوراق بهادار گردآوری شد و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Eviews تجزیه و تحلیل شدند.

۶- مدل‌های پژوهش

بر مبنای فرضیه‌های پژوهش، مدل آماری فرضیه اول به صورت رابطه (۱) قابل ارائه است.

$$AEM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Target\ performance_{it} + controls + e_{it}. \quad (1)$$

AEM: مدیریت سود تعهدی.

Target performance: میزان رسیدن به اهداف پیش‌بینی.

Controls: متغیرهای کنترلی.

همچنین مدل آماری فرضیه دوم به صورت رابطه (۲) است:

$$REM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Target\ performance_{it} + controls + e_{it}. \quad (2)$$

REM: مدیریت سود واقعی.

و مدل آماری فرضیه سوم هم از رابطه (۳) حاصل می‌شود:

$$Smooth_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Target\ performance_{it} + controls + e_{it}. \quad (3)$$

Smooth: هموارسازی سود.

۷- متغیرهای پژوهش

۷-۱- متغیر وابسته

متغیر وابسته این پژوهش کیفیت سود است و بر مبنای پژوهش ژانگ و همکاران (۲۰۱۸) از سه شاخص زیر محاسبه می‌شود.

مدیریت سود تعهدی (*AEM*): در این پژوهش مدیریت سود تعهدی بر مبنای مدل تعدیل شده جونز به شرح مدل (۴) محاسبه شده است.

$$TA_{i,t} / A_{i,t-1} = \alpha_1 (I / A_{i,t-1}) + \alpha_2 \left[(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC) / A_{i,t-1} \right] + \alpha_3 (PPE_{i,t} / A_{i,t-1}) + e_{i,t}. \quad (4)$$

TA: کل ارقام تعهدی شرکت *i* در سال *t*.

ΔREV : تغییر در درآمد فروش شرکت *i* بین سال *t* و *t-1*.

ΔREC : تغییر در حساب‌های دریافتی شرکت *i* بین سال *t* و *t-1*.

PPE: خالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت *i* در سال *t*.

A: کل ارزش دفتری دارایی‌های شرکت *i* بین سال *t* و *t-1*.

قدر مطلق خطای مدل فوق به‌عنوان شاخص مدیریت سود تعهدی در نظر گرفته می‌شود.

مدیریت سود واقعی (*REM*): بر مبنای مدل رویچودری^۱ (۲۰۰۶)، از هزینه‌های غیرعادی عملیاتی به‌عنوان شاخص مدیریت سود واقعی به شرح مدل (۵) استفاده می‌شود.

$$EXP_t / A_{t-1} = \alpha_1 + \alpha_2 (I / A_{t-1}) + \alpha_2 (S_t / A_{t-1}) + e_{i,t}. \quad (5)$$

EXP: هزینه‌های اداری عمومی و فروش.

S: فروش خالص.

A: جمع دارایی‌ها.

قدر مطلق خطای فوق به‌عنوان شاخصی برای مدیریت سود واقعی در نظر گرفته می‌شود.

هموارسازی سود (*Smooth*): معیار هموارسازی سود موردنظر در این پژوهش برگرفته از پژوهش لنوز و همکاران^۲ (۲۰۰۳) است. این معیار، از طریق نسبت انحراف معیار سود عملیاتی به انحراف معیار جریان نقد عملیاتی اندازه‌گیری می‌شود که هر دو بر کل دارایی‌ها همگن شده‌اند. لنوز و همکاران (۲۰۰۳) معتقدند که امکان دستکاری در سود عملیاتی در مقایسه با جریان نقد عملیاتی بیشتر است. هر اندازه که انحراف معیار سود عملیاتی کمتر باشد، احتمال هموارسازی سود بیشتر است. نسبت‌های کوچک‌تر انحراف معیار سود عملیاتی به انحراف معیار جریان نقد عملیاتی بیانگر هموارسازی بیشتر است.

۷-۲- متغیر مستقل

میزان دستیابی به اهداف سودآوری پیش‌بینی شده (*Target performance*). از طریق تفریق *EPS* واقعی از *EPS* پیش‌بینی شده، تقسیم بر قدر مطلق *EPS* پیش‌بینی شده به شرح رابطه (۶) به دست می‌آید (ژانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

$$Target\ performance = \frac{EPS_R - EPS_P}{|EPS_P|}. \quad (6)$$

EPS_R: سود هر سهم واقعی.

EPS_P: سود هر سهم پیش‌بینی شده.

طبق فرمول بالا اگر عدد بزرگ‌تر یا مساوی صفر باشد یعنی شرکت به اهداف خود رسیده است و اگر منفی باشد یعنی شرکت به اهداف پیش‌بینی شده نرسیده است.

۷-۳- متغیرهای کنترلی

بر مبنای پژوهش ژانگ و همکاران (۲۰۱۸) از عوامل زیر بر کیفیت سود تأثیرگذارند و به‌عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته می‌شوند.

اندازه شرکت (*Size*): برای محاسبه اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام استفاده می‌شود.

بازده حقوق صاحبان سهام (*ROE*): این متغیر میزان کارایی یک شرکت در خلق سود خالص برای سهامداران را بررسی می‌کند. برای محاسبه آن سود خالص بر حقوق صاحبان سهام تقسیم می‌گردد.

جریان نقد عملیاتی (*OCF*): جریان نقد عملیاتی از تقسیم کل جریان نقد عملیاتی شرکت بر کل دارایی‌های شرکت به دست می‌آید.

اهرم مالی (*Lev*): این نسبت اطلاعاتی راجع به توانایی واحد تجاری در تحمل کاهش خالص دارایی‌ها بر اثر زیان‌های وارده بدون به مخاطره افتادن منابع اعتباردهندگان را ارائه می‌کند. اهرم مالی از تقسیم جمع کل بدهی‌ها به جمع کل دارایی‌ها به دست می‌آید.

¹ Roychowdhury

² Leuz et al.

جدول ۱ آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزا می‌باشد.

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش.

Table 1- Descriptive statistics of research variables.

متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
REM	0.464	0.258	2.078	0.001	0.762
AEM	0.114	0.071	2.030	0.000	0.175
Smooth	2.149	0.372	9.401	0.003	2.084
Target Performance	-0.669	0.008	23.337	-432.7	15.552
Size	14.449	14.106	19.189	10.023	1.595
ROE	1.756	0.224	191.632	-72.695	3.926
OCF	0.544	0.104	89.720	-12.742	4.913
Lev	0.599	0.574	2.002	0.019	0.343

همان‌طور که مشاهده می‌شود به‌طور متوسط سود شرکت‌ها بیش از ۶۶٪ کمتر از سود از پیش تعیین شده بوده است. بررسی دلایل این موضوع می‌تواند مفید باشد؛ اما با توجه به میانه این متغیر می‌توان گفت که تقریباً نیمی از شرکت‌ها به اهداف سودآوری خود رسیده‌اند. بیشترین انحراف معیار نیز متعلق به این متغیر است. با مشاهده مدیریت سود واقعی و تعهدی می‌توان پی برد که تمایل شرکت‌ها به استفاده از مدیریت سود واقعی بیشتر است، به‌طوری‌که میانگین مدیریت سود واقعی بیش از ۳ برابر مدیریت سود تعهدی است و با توجه به اثرات مخرب استفاده از این روش، نیاز به پیگیری بیشتری را از سوی مسئولین امر می‌طلبد. ۶۰٪ دارایی‌های شرکت‌ها از طریق استقراض تأمین شده است. بیشترین نسبت بدهی بیش از ۲ است و بیانگر شرکتی است که دارای حقوق صاحبان سهام منفی می‌باشد. جریان نقد عملیاتی اکثر شرکت‌ها نیز مثبت بوده است، به‌طوری‌که میانگین و میانه این متغیر مثبت گزارش شده است.

۸-۲- آزمون هم خطی

برای بررسی وجود یا عدم همبستگی میان متغیرهای مستقل پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. جدول ۲ ضرایب همبستگی پیرسون میان متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد.

جدول ۲- ضرایب همبستگی پیرسون متغیرهای مستقل.

Table 2- Pearson correlation coefficients of independent variables.

Lev	OCF	ROE	Size	. P.T
				1.000
			1.000	0.011
		1.000	-0.093	0.021
	1.000	0.410	-0.072	0.003
1.000	-0.040	0.006	-0.021	-0.028

با توجه به نتایج فوق مشخص گردید ضریب همبستگی خیلی زیاد که نتایج تحلیل رگرسیونی را تحت تأثیر قرار دهد مشاهده نمی‌شود، در نتیجه همبستگی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد.

۸-۳- انتخاب نوع روش برآورد در داده‌های ترکیبی

برای تعیین نوع مدل مورد استفاده در داده‌های ترکیبی از آزمون F لیمر استفاده می‌شود. نتایج آزمون در جدول ۳ ارائه شده است. از آنجایی که سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده از آزمون F لیمر کوچک‌تر از ۵٪ است، به‌منظور برآورد این مدل‌ها از مدل داده‌های ترکیبی (Panel) استفاده خواهد شد.

جدول ۳- نتایج آزمون F لیمر مدل‌های پژوهش.

Table 3- The results of Limer's F test of the research models.

مدل‌های پژوهش	آماره	مقدار	احتمال	نتیجه آزمون
مدل اول	F لیمر	3.038	0.000	Panel
مدل اول	F لیمر	5.292	0.000	Panel
مدل سوم	F لیمر	5.644	0.000	Panel

در فرایند انتخاب بین دو مدل اثرات تصادفی و مدل اثرات ثابت، از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. آزمون مزبور بر پایه وجود همبستگی بین متغیرهای مستقل و اثرات انفرادی طراحی شده است. در صورتی که جز خطای تصادفی با متغیرهای توضیحی همبستگی داشته باشد، در آن صورت مدل اثر تصادفی تورش دار بوده و در چنین حالتی لازم است مدل اثر ثابت بکار گرفته شود. نتایج آزمون در جدول ۴ بیانگر رد فرضیه صفر و لزوم استفاده از روش داده‌های پانلی به روش اثرات ثابت می‌باشد.

جدول ۴- نتایج آزمون هاسمن مدل‌های پژوهش.

Table 4- Results of Hausman test of research models.

مدل‌های پژوهش	آماره	مقدار	احتمال	نتیجه آزمون
مدل اول	Cross-section	77.215	0.000	اثرات ثابت (FE)
مدل دوم	Cross-section	56.903	0.000	اثرات ثابت (FE)
مدل سوم	Cross-section	428.152	0.000	اثرات ثابت (FE)

۴-۸- آزمون ناهمسانی واریانس خطاها

یکی از فروض رگرسیون خطی این است که تمامی جملات خطا دارای واریانس برابر هستند. جدول ۵ نتایج آزمون را جهت بررسی ناهمسانی واریانس با روش بارتلت نشان می‌دهد.

جدول ۵- آزمون ناهمسانی واریانس.

Table 5- Test of heterogeneity of variance.

مدل‌های پژوهش	آزمون	مقدار	احتمال
مدل اول	Bartlett	5.073	0.27
مدل دوم	Bartlett	5.726	0.33
مدل سوم	Bartlett	3.424	0.33

از آنجایی که احتمال خطای آزمون بیشتر از ۵٪ است، نتایج بیانگر وجود همسانی واریانس در مدل‌ها است، لذا برای برآورد مدل فرضیه‌ها از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده می‌شود.

۵-۸- آزمون نرمال بودن باقیمانده مدل

در این پژوهش جهت بررسی نرمال بودن باقیمانده مدل از آزمون جاکبرا استفاده می‌شود که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶- نتایج آزمون جاکبرا.

Table 6- The results of Jarak Bra test.

مدل‌های پژوهش	آماره جاکبرا	احتمال
مدل اول	159.771	0.000
مدل دوم	121.039	0.000
مدل سوم	196.211	0.000

نتایج آزمون حاکی از آن است که باقیمانده حاصل از برآورد مدل پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ از توزیع نرمال برخوردار نیست،

به طوری که احتمال مربوط به این آزمون کوچک‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد. در این ارتباط با توجه به تعداد بالای مشاهدات می‌توان از نرمال نبودن توزیع باقیمانده‌ها چشم‌پوشی کرد (سوری و همکاران^۱، ۲۰۱۴).

۸-۶- آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول این پژوهش به بررسی تأثیر میزان رسیدن به اهداف سودآوری پیش‌بینی شده و مدیریت سود تعهدی می‌پردازد. نتایج این آزمون در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷- نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش.

Table 7- The results of the first research hypothesis test.

$AEM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Target performance}_{it} + \text{controls} + e_{it}$			
نام متغیر	مقدار ضریب	آماره t	سطح معنی‌داری
α_0	0.161	34.771	0.000
Target performance	-0.00002	-0.353	0.723
Size	-0.003	-10.140	0.000
ROE	-0.001	-12.641	0.000
OCF	0.00009	0.189	0.850
Lev	-0.001	-3.017	0.002
آماره F			13.905
سطح احتمال F			0.000
ضریب تعیین تعدیل شده			0.42
آماره دوربین واتسون			2.31

نتایج آزمون F فیشر بیانگر معنی‌دار بودن مدل پژوهش و نتایج آزمون دوربین واتسون نیز نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی بین جملات اخلاقی است. ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل ۴۲٪ است. بدین معناست که ۴۲٪ تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی مدل تبیین می‌شود. α_1 منفی و در سطح اطمینان ۹۵٪ بی‌معنی است، یعنی میزان دستیابی شرکت به سود هدف تأثیر معنی‌داری بر میزان مدیریت سود از طریق ارقام تعهدی ندارد؛ لذا فرضیه اول پذیرفته نمی‌شود. بررسی اثر متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد که شرکت‌های کوچک‌تر از مدیریت سود تعهدی بیشتری استفاده می‌کنند. همچنین شرکت‌هایی که بازده حقوق صاحبان سهام و نسبت بدهی کمتری برخوردارند بیشتر تمایل دارند که سود خود را به کمک ارقام تعهدی مدیریت نمایند.

نتایج آزمون بررسی تأثیر میزان رسیدن به اهداف سودآوری پیش‌بینی شده و مدیریت سود واقعی در جدول ۸ ارائه شده است.

نتایج آزمون F فیشر بیانگر معنی‌دار بودن مدل پژوهش و نتایج آزمون دوربین واتسون نیز نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی بین جملات اخلاقی است. ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل ۲۷٪ است. بدین معناست که ۲۷٪ تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی مدل تبیین می‌شود. α_1 منفی و در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار است، یعنی میزان دستیابی شرکت به سود هدف تأثیر معکوس و معنی‌داری بر میزان مدیریت سود واقعی دارد؛ لذا فرضیه دوم پذیرفته می‌شود. بررسی اثر متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد که تنها نسبت بدهی رابطه منفی و معنی‌داری با مدیریت سود واقعی دارد. بررسی ضرایب نیز نشان‌دهنده این است که نسبت بدهی تأثیرگذارتر از سایر متغیرها می‌باشد.

¹ Souri et al.

Table 8- The results of the second research hypothesis test.

$REM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Target performance}_{it} + \text{controls} + e_{it}$			
نام متغیر	مقدار ضریب	آماره t	سطح معنی داری
α_0	1.300	1.589	0.110
Target performance	-0.003	-8.460	0.000
Size	-0.049	-0.886	0.375
ROE	-0.002	-0.423	.672
OCF	-0.022	-0.844	0.398
Lev	-0.186	-2.373	0.017
آماره F			5.480
سطح احتمال F			0.000
ضریب تعیین تعدیل شده			0.27
آماره دوربین واتسون			2.04

نتایج آزمون بررسی تأثیر میزان رسیدن به اهداف سودآوری پیش‌بینی شده و هموارسازی نیز در جدول ۹ ارائه شده است.

Table 9- The results of the third hypothesis test of the research.

$\text{Smooth}_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Target performance}_{it} + \text{controls} + e_{it}$			
نام متغیر	مقدار ضریب	آماره t	سطح معنی داری
α_0	2.253	35.424	0.000
Target performance	-0.003	-8.991	0.000
Size	0.08	1.919	0.055
ROE	0.000	0.650	0.515
OCF	0.046	1.376	0.169
Lev	-0.071	-3.200	0.001
آماره F			5.480
سطح احتمال F			0.000
ضریب تعیین تعدیل شده			0.31
آماره دوربین واتسون			2.11

نتایج آزمون F فیشر بیانگر معنی دار بودن مدل پژوهش و نتایج آزمون دوربین واتسون نیز نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی بین جملات اخلاقی است. ضریب تعیین تعدیل شده مدل ۳۱٪ است. بدین معناست که ۳۱٪ تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی مدل تبیین می‌شود. α_1 منفی و در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار است، یعنی میزان دستیابی شرکت به سود هدف خود تأثیر مستقیم و معنی داری بر هموارسازی سود دارد (هرچه شاخص هموارسازی کمتر باشد احتمال هموارسازی بیشتر است)؛ لذا فرضیه سوم پذیرفته می‌شود. بررسی اثر متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد که تنها نسبت بدهی رابطه منفی و معنی داری با هموارسازی سود دارد. بررسی ضرایب نیز نشان‌دهنده این است که نسبت بدهی تأثیرگذارتر از سایر متغیرها می‌باشد.

۹- بحث و نتیجه‌گیری

پیش‌بینی سود به‌عنوان شاخص مهمی برای انتظارات بازار از عملکرد شرکت تلقی می‌شود و معیار کلیدی برای مدیران است. شرکت‌هایی که به اهداف از پیش تعیین شده خود می‌رسند مزایای زیادی را برای خود ایجاد می‌کنند. برای مثال، از نظر سرمایه‌گذاران ریسک کمتری

دارند، رتبه اعتباری شرکت نیز بیشتر شده و در نتیجه هزینه سرمایه کمتری خواهند داشت. از سوی دیگر یکی از معیارهای ارزیابی سود، کیفیت سود است. منظور از کیفیت سود، زمینه بالقوه رشد سود و میزان احتمال تحقق سودهای آتی است. به بیان دیگر، ارزش یک سهم تنها به سود هر سهم سال جاری شرکت بستگی ندارد، بلکه به انتظار از آینده شرکت و قدرت سودآوری سال‌های آینده و ضریب اطمینان نسبت به آن نیز وابسته است؛ اما آیا شرکت‌ها کیفیت سود خود را فدای رسیدن به اهداف سودآوری خود می‌کنند و یا در راستای رسیدن به اهداف پیش‌بینی شده خود، کیفیت سود خود را نیز بهبود می‌بخشند؛ بنابراین، این مطالعه رابطه بین میزان رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده و کیفیت سود را بر اساس نمونه‌ای از شرکت‌های ذکر شده ایرانی طی ۵ سال بررسی می‌کند.

نتایج فرضیه اول بیانگر آن است که میزان دستیابی شرکت به سود هدف تأثیر معنی داری بر میزان مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی ندارد؛ اما همچنین نتایج فرضیه دوم نشان می‌دهد که میزان دستیابی شرکت به سود هدف خود تأثیر معکوس و معنی داری بر میزان مدیریت سود واقعی می‌گذارد. این بدان معنی است که شرکت‌ها بیشتر از مدیریت سود واقعی (نسبت به مدیریت سود تعهدی) برای رسیدن به اهداف خود استفاده می‌کنند، هرچند که مدیریت سود واقعی عواقب نامطلوبی نیز دربردارد. یک دلیل آن می‌تواند کیفیت بالای نظارت بر تهیه فرایند گزارشگری باشد. لذا به محققان آتی پیشنهاد می‌شود که تأثیر تحقق اهداف سودآوری بر کیفیت سود را با نقش میانجی‌گری کیفیت حسابرسی بررسی نمایند. همچنین به نهادهای ناظر پیشنهاد می‌شود که راهکارهای لازم جهت کنترل مدیریت سود واقعی ارائه دهند. به‌طور مثال نتایج تحقیقات والی و ماسمودی^۱ (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که شاخص کنترل داخلی بالا تأثیر منفی بر روی مدیریت سود واقعی فعالیت دارد، لذا می‌توان بر اثربخشی کنترل‌های داخلی تمرکز بیشتری نمود. طبق نتایج فرضیه سوم، شرکت‌هایی که به اهداف سودآوری خود می‌رسند، تمایل بیشتری برای هموارسازی سود خود نیز دارند. هرچند که سودهای هموار باعث کاهش ریسک سرمایه‌گذاری می‌شود، اگر این هموارسازی ساختگی باشد منجر به گمراهی بازار خواهد شد. نتایج این پژوهش از لحاظ مفهومی با مطالعات داس و همکاران (۲۰۱۱)، ژانگ و همکاران (۲۰۱۸)، رحمانی و رامشه (۲۰۱۴)، مهام و ذوالقدر (۲۰۱۲) و ایمنی و همکاران (۲۰۲۱) تطابق دارد، اما با نتایج پژوهش‌های کازنیک (۱۹۹۹)، مهدوی و زارع حسین آبادی (۲۰۱۱) و کردستانی و لطفی (۲۰۱۳) همخوانی ندارد.

این مطالعه محدودیت‌هایی نیز داشته است. به‌طور مثال در این مطالعه از قدر مطلق خطای مدل سود استفاده شد، لذا جهت مدیریت سود (افزایشی یا کاهش) مورد بررسی قرار نگرفت. همچنین نوع هموارسازی سود از طریق واقعی یا ساختگی مشخص نشده است. این موارد می‌تواند برای محققان آتی مفید واقع شود.

منابع

- Badertscher, B. A. (2011). Overvaluation and the choice of alternative earnings management mechanisms. *The accounting review*, 86(5), 1491-1518. <https://doi.org/10.2308/accr-10092>
- Bartov, E., Givoly, D., & Hayn, C. (2002). The rewards to meeting or beating earnings expectations. *Journal of accounting and economics*, 33(2), 173-204. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(02\)00045-9](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(02)00045-9)
- Cohen, D. A., & Zarowin, P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. *Journal of accounting and economics*, 50(1), 2-19. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.01.002>
- Commerford, B. P., Hatfield, R. C., & Houston, R. W. (2018). The effect of real earnings management on auditor scrutiny of management's other financial reporting decisions. *The accounting review*, 93(5), 145-163. <https://doi.org/10.2308/accr-52032>
- Das, S., Kim, K., & Patro, S. (2011). An analysis of managerial use and market consequences of earnings management and expectation management. *The accounting review*, 86(6), 1935-1967. <https://doi.org/10.2308/accr-10128>
- Demerjian, P., Lewis-Western, M., & McVay, S. (2020). How does intentional earnings smoothing vary with managerial ability?. *Journal of accounting, auditing & finance*, 35(2), 406-437. <https://doi.org/10.1177/0148558X17748405>
- Elshafie, E., Yen, A. R., & Yu, M. (2010). The association between pro forma earnings and earnings management. *Review of accounting and finance*, 9(2), 139-155. <https://doi.org/10.1108/14757701011044161>
- Evans, M. E., Houston, R. W., Peters, M. F., & Pratt, J. H. (2015). Reporting regulatory environments and earnings management: US and non-US firms using US GAAP or IFRS. *The accounting review*, 90(5), 1969-1994. <https://doi.org/10.2308/accr-51008>
- Hasanuddin, R., Darman, D., Taufan, M. Y., Salim, A., Muslim, M., & Putra, A. H. P. K. (2021). The effect of firm size, debt, current ratio, and investment opportunity set on earnings quality: an empirical study in Indonesia. *The journal of Asian finance, economics and business*, 8(6), 179-188. <https://koreascience.kr/article/JAKO202115563408840.page>
- Imeni, M., Fallah, M., & Edalatpanah, S. A. (2021). The effect of managerial ability on earnings classification shifting and agency cost of Iranian listed companies. *Discrete dynamics in nature and society*, 2021. <https://doi.org/10.1155/2021/5565605>

¹ Wali and Masmoudi

- Imeni, M., Fereydoon Rahnema Roodposhti, F., & Banimahd, B. (2019). Relationship real activities manipulation with accrual-based earnings management using recursive equation system approach. *Journal of management accounting and auditing knowledge*, 8(29), 1-14. **(In Persian)**. https://jmaak.srbiau.ac.ir/article_13822_en.html?lang=en
- Ishida, S., Kochiyama, T., & Shuto, A. (2021). Are more able managers good future tellers? learning from Japan. *Journal of accounting and public policy*, 40(4), 106815. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2020.106815>
- Kasznik, R. (1999). On the association between voluntary disclosure and earnings management. *Journal of accounting research*, 37(1), 57-81. <https://doi.org/10.2307/2491396>
- Kim, J. (2021). Earnings attributes that contribute to analyst forecasting errors: empirical evidence from Korea. *The journal of Asian finance, economics and business*, 8(8), 647-658. <https://koreascience.kr/article/JAKO202120953687347.page>
- Kross, W. J., Ro, B. T., & Suk, I. (2011). Consistency in meeting or beating earnings expectations and management earnings forecasts. *Journal of accounting and economics*, 51(1-2), 37-57. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.06.004>
- Kurdistani, Gh., & Lotfi, A. (2013). Investigating the relationship between earnings forecast error and accruals. *Financial accounting research*, 3(2), 63-78. **(In Persian)**. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=136708>
- Leuz, C., Nanda, D., & Wysocki, P. D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of financial economics*, 69(3), 505-527. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(03\)00121-1](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(03)00121-1)
- Maham, K., & Zolghadr, M. (2012). The association between management earnings forecast and earnings management. *Financial accounting knowledge*, 02(4), 65-87. **(In Persian)**. https://jfak.journals.ikiu.ac.ir/article_1202.html?lang=fa
- Mahdavi, Gh. H., & Zare Hosseinabadi, A. (2011). Investigating the relationship between projected profit error and accruals of all companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of the stock exchange*, 4(16), 57-78. **(In Persian)**. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=202584>
- Matsumoto, D. A. (2002). Management's incentives to avoid negative earnings surprises. *The accounting review*, 77(3), 483-514. <https://doi.org/10.2308/accr.2002.77.3.483>
- Nikbakht, M. R., Ghasemi, A., & Imani Brandagh, M. (2020). The effect of management earnings forecast error on the stability of cash and accrual components of earnings and overvaluation of stocks. *Financial accounting and auditing research*, 12(46), 1-26. **(In Persian)**. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=508661>
- Owusu, A., Zalata, A. M., Omotoso, K., & Elamer, A. A. (2020). Is there a trade-off between accrual-based and real earnings management activities in the presence of (fe) male auditors?. *Journal of business ethics*, 1-22. <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04672-5>
- Rahmani, A., & Ramsheh, M. (2014). Trade-off between accrual-based earnings management and real activities manipulation. *Accounting and auditing review*, 20(4), 39-60. DOI: [10.22059/acctgrev.2014.36587](https://doi.org/10.22059/acctgrev.2014.36587)
- Roychowdhury, S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of accounting and economics*, 42(3), 335-370.
- Souri, H., Abad, M., Hakimi, S., Khodakarim, S., Zarqi, A., Mehrabi, Y., & Yazdanbakhsh, A. R. (2014). Management and guidance of doctoral dissertation: a guide for professors and students, the Avaye ghalam. **(In Persian)**
- Wali, S., & Masmoudi, S. M. (2020). Internal control and real earnings management in the French context. *Journal of financial reporting and accounting*, 18(2), 363-387. <https://doi.org/10.1108/JFRA-09-2019-0117>
- Zhang, Y., Perols, J., Robinson, D., & Smith, T. (2018). Earnings management strategies to maintain a string of meeting or beating analyst expectations. *Advances in accounting*, 43, 46-55. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2018.09.001>